

Rozumienie czytanego tekstu – założenia teoretyczne (*reading framework*)¹

Rozumienie czytanego tekstu

Czytanie należy do podstawowych umiejętności człowieka, który się kształci, przyswaja dorobek nauki, poznaje świat, uczestniczy w życiu społecznym, jest odbiorcą i twórcą kultury. Pismo, od momentu jego wynalezienia, jest niezastąpionym nośnikiem wiedzy. W procesie edukacyjnym bez umiejętności sprawnego odbioru tekstu pisanego niemożliwe są jakiegokolwiek postępy. Brak wystarczających kompetencji w zakresie szeroko rozumianego czytania sytuuje człowieka na marginesie dorobku cywilizacji, a w konsekwencji może spowodować duże trudności w odnalezieniu się w życiu społecznym.

Definicja czytania

Już po raz trzeci czytanie jest główną dziedziną badania PISA: po raz pierwszy było nią w roku 2000 (pierwsza edycja badania), po raz drugi – w 2009. W tym czasie częściowo zmieniała się definicja pomiaru czytania. Wynikało to z trzech przyczyn. Najważniejsza jest taka, że kilkanaście ostatnich lat to czas radykalnej zmiany formy obecności i funkcji słowa pisanego w obiegu informacji, a co za tym idzie – sposobów czytania: rewolucyjny wzrost znaczenia mediów cyfrowych spowodował, że mniejszą rolę odgrywa obecnie druk, a w konsekwencji zmienia się forma odbioru tekstów. Druga przyczyna to rozwój teorii czytania powiązanych z analizą wyników badań empirycznych, zwłaszcza dotyczących umiejętności kognitywnych, funkcjonowania mózgu, kontekstu kulturowego praktyk czytelniczych. Wreszcie przyczyna trzecia, ściśle powiązana z poprzednimi – wnioski wynikające z dotychczasowych edycji badania PISA i powiązanie ich ze współczesną wiedzą.

Przyjęta na użytek badania w 2018 roku definicja *reading literacy* brzmi: „rozumienie czytanego tekstu to proces obejmujący odczytanie znaczeń, wykorzystanie tekstu, ocenę, refleksję i takie zaangażowanie w lekturę, by osiągnąć zamierzony cel, pogłębić wiedzę, zwiększyć własny potencjał intelektualny i uczestniczyć w życiu społecznym”.

Dziedzina badania, o której mówimy, określana jest w języku angielskim jako *reading literacy*. Mamy jednak kłopot z oddaniem tego terminu w języku polskim. Można by było posłużyć się określeniem „piśmienność”, jak niektóre słowniki oddają słowo *literacy*, ale pojawia się problem polegający na tym, że uwaga skupiona by była wyłącznie na umiejętności dekodowania pisma (jak również na umiejętności pisania, co nie jest przedmiotem badania PISA). Ponadto „piśmienność czytelnicza” (literalne tłumaczenie) brzmi jak tautologia. Również „kompetencje czytelnicze” mogą brzmieć myląco, gdyż wykraczałyby poza odbiór tekstu, a sugerowałyby rozmaite praktyki czytelników, jak umiejętność poruszania się w bibliotekach czy samodzielny dobór lektury. W edycji badania w 2009 roku wprowadzono polską nazwę dziedziny „czytanie i interpretacja”, żeby podkreślić różne poziomy odbioru tekstu. Ponieważ jednak w obecnej edycji zwraca się uwagę na rozmaite akty kognitywne związane z lekturą różnego rodzaju tekstów,

¹ Na podstawie: OECD (2019) *PISA 2018 Assessment and Analytical Framework*, ISBN 978-92-64-47759-9, <https://doi.org/10.1787/b25e-fab8-en> opracowali: Krzysztof Biedrzycki, Wioleta Dobosz-Leszczynska, Jan Burski.

trzeba tę propozycję skorygować. Proponujemy zatem określenie „rozumienie czytanego tekstu”, gdyż *literacy* oznacza zespół wszystkich umiejętności, które prowadzą do odczytania znaczeń zawartych w tekście i do wykorzystania ich w dalszych działaniach. Ponadto takie określenie dziedziny ściślej ją połączy z dwiema pozostałymi, czyli „rozumowaniem matematycznym” i „rozumowaniem w naukach przyrodniczych”. PISA bada te kompetencje, które wiążą się z samodzielnym intelektualnym rozwiązywaniem problemów w różnych obszarach wiedzy i umiejętności, a które opierają się na zespole operacji, które młody człowiek może opanować w toku nauki szkolnej i które pozwalają na samodzielne oraz aktywne funkcjonowanie w dorosłym życiu.

Czynniki wpływające na rozumienie czytanego tekstu

Na rozumienie czytanego tekstu wpływa wiele czynników, spośród których trzy są decydujące: sam tekst, czytelnik, cel postawiony przed lekturą. Ważne są forma **tekstu**, jego język, zawarty w nim przekaz. Po stronie **czytelnika** istotną rolę odgrywają zaangażowanie, motywacja, wiedza, zdolności kognitywne. **Cel** postawiony przed lekturą może oznaczać czytanie dla przyjemności lub dla zaspokojenia potrzeby wiedzy, praktyczne wykorzystanie tekstu, zaangażowanie w sprawy, o których traktuje przekaz. Proces rozumienia czytanego tekstu obejmuje wszystkie te trzy czynniki.

Definicja tekstu

Jako **tekst** w definicji proponowanej na użytek badania traktowane jest każde użycie języka w formie graficznej – w postaci pisma ręcznego, druku lub na ekranie, przy czym w badaniu uwzględnione zostało tylko użycie na ekranie. Pomija się wypowiedzi ustne, nagrania czy filmy. Są natomiast uwzględnione diagramy, obrazy, mapy, tabele, grafiki i komiksy, które zawierają jakiś element językowy, np. wypowiedź postaci umieszczona „w dymku”, komentarz, cytaty. Wizualne teksty mogą funkcjonować samodzielnie lub jako część bardziej rozbudowanej całości.

Rodzaje tekstów

Wybierane do zadań **teksty** spełniają szereg warunków. Przede wszystkim zawierają informacje, które angażują czytelnika w proces rozumienia wypowiedzi i rozwiązania problemu postawionego w zadaniu. Są różnorodne, a zawarte w nich poglądy nie zostają jednoznacznie rozstrzygnięte, najczęściej następuje zderzenie różnych punktów widzenia. Część tekstów może funkcjonować zarówno w formie **drukowanej** (*print*), jak i **elektronicznej** (*electronic*) (niektóre były wykorzystywane w poprzednich edycjach badania), część możliwa jest do lektury wyłącznie na nośniku cyfrowym („teksty dynamiczne”, które zawierają linki pozwalające stworzyć z nich hipertekst).

Teksty mogą być **pojedyncze** (*single-source texts*) (konkretny autor lub grupa autorów, jedna data publikacji, tytuł) lub **zwielokrotnione** (*multiplesource texts*) (wielu autorów, różne daty publikacji, kilka tytułów) – przykładem tekstów, które często mają charakter zwielokrotniony są wypowiedzi internetowe. Teksty mogą być ciągłe, nieciągłe i mieszane, w których pojawiają się zarówno elementy ciągłe, jak i nieciągłe. **Ciągłe** (*continuous*) mają zwartą strukturę, składają się ze zdań tworzących akapity, są konsekwentnie zbudowane, można w nich dostrzec wyraźną hierarchię znaczeń i logikę wyводу, poszczególne części łączą się za pomocą wskaźników zespolenia (dlatego, gdyż, z kolei itd.) – to są na przykład opowiadania, eseje, listy; niekiedy tylko pojawiają się w nich dodatkowe rozwiązania wpływające na lekturę, jak różne czcionki

lub numeracja akapitów. W tekstach **nieciągłych** (*non-continuous*) informacje wyrażone za pomocą słów łączą się z wykresami, ilustracjami, ciągami liczb – na przykład reklamy, katalogi, rozkłady jazdy. Istnieją różne teksty **mieszane** (*mixed*), które zawierają elementy ciągłe i nieciągłe, np. raporty lub artykuły popularno-naukowe, narracje z dołączoną mapą.

Inne kryterium podziału prowadzi do rozróżnienia na teksty **statyczne** (*static*) i **dynamiczne** (*dynamic*). Pierwsze nie wymagają szczególnych zdolności posługiwania się komputerem, zazwyczaj mogą istnieć również w formie papierowej, nawet jeśli zostały już stworzone w postaci cyfrowej, ale można je wydrukować i czytać poza środowiskiem elektronicznym. Drugie są bardziej skomplikowane, nielinearne i wymagają opanowanej w wystarczającym stopniu umiejętności posługiwania się narzędziem służącym do odbioru. Teksty dynamiczne z reguły mają charakter mieszany.

W badaniu zostały wykorzystane **teksty z różnych gatunków**. Zarówno utwory literackie, dokumenty historyczne, artykuły, jak i blogi, fora internetowe, komentarze pod tekstami. Celem badania jest sprawdzenie skuteczności radzenia sobie przez uczniów z lekturą rozmaitych tekstów w różnorodnych sytuacjach. Typ tekstu w bardzo dużym stopniu wpływa na to, jak się czyta i jakie znaczenia wydobywa się z przekazu. Szczególną rolę odgrywa również medium, w którym funkcjonuje wypowiedź, ono zasadniczo zmienia sytuację lektury. Ażeby jednak możliwie ujednoczyć zewnętrzną sytuację lekturową, niezależnie od formy tekstów, wszystkie są udostępniane badanym uczniom jako teksty cyfrowe na komputerach o jednolitych parametrach, wobec czego umiejętności posługiwania się nośnikiem cyfrowym wpływające na proces czytania są jednakowe dla każdego badanego.

Treści

Teksty mogą zawierać różne treści. Pod tym względem można je podzielić w następujący sposób:

- Teksty **narracyjne** (*narration-type texts*) – odgrywające szczególną rolę w dydaktyce języków ojczystych (często opowiadania literackie, ale też reportaże i wiadomości prasowe): dla czytelnika w ich odbiorze ważne są rekonstrukcja wydarzeń, dostrzeżenie perspektywy narracyjnej, sposobu przedstawienia postaci, ustosunkowanie się do ukazanych w tekście postaw i poglądów.
- Teksty zawierające **przedstawienie informacji i poglądów** (*exposition texts*) (np. prezentacje multimedialne, artykuły, definicje, objaśnienia, podsumowania): w ich lekturze najważniejsze jest zrozumienie i wydobycie istoty przekazu.
- Teksty **argumentacyjne** (*argumentation texts*), w których najważniejsze jest ukazanie relacji między różnymi stanowiskami w danej dziedzinie, wyrażenie własnego poglądu, logiczne uzasadnienie go, wskazanie argumentów: zadaniem czytelnika jest odtworzenie toku rozumowania autora i ustosunkowanie się do niego.
- **Instrukcje** (*instruction texts*) zawierają opis działań, które powinien podjąć czytelnik, aby osiągnąć zamierzony cel, ważna jest tu szczególnie uważna lektura, w której nie można pominąć żadnego elementu.
- Kolejny rodzaj tekstów to **umowy** (*transaction texts*) – teksty mające za cel współdziałanie dwóch lub więcej osób (dla uczniów są to najczęściej e-maile, SMS-y lub inne sposoby komunikowania się na portalach społecznościowych): ten typ tekstów rozpowszechnił się wśród młodych ludzi wraz z rozwojem mediów elektronicznych, dlatego został wzięty pod uwagę w badaniu.

Sytuacja czytelnika

Proces rozumienia czytanego tekstu nie ogranicza się do wydobywania z niego znaczeń. Istotny jest również aspekt **zaangażowania** czytelnika w akt lektury: motywacji, która nim kieruje, emocji i nawyków, zainteresowania tekstem i radości z czytania, umiejętności wyboru lektury, włączania się w społeczną praktykę czytania i częstotliwość powracania do lektury.

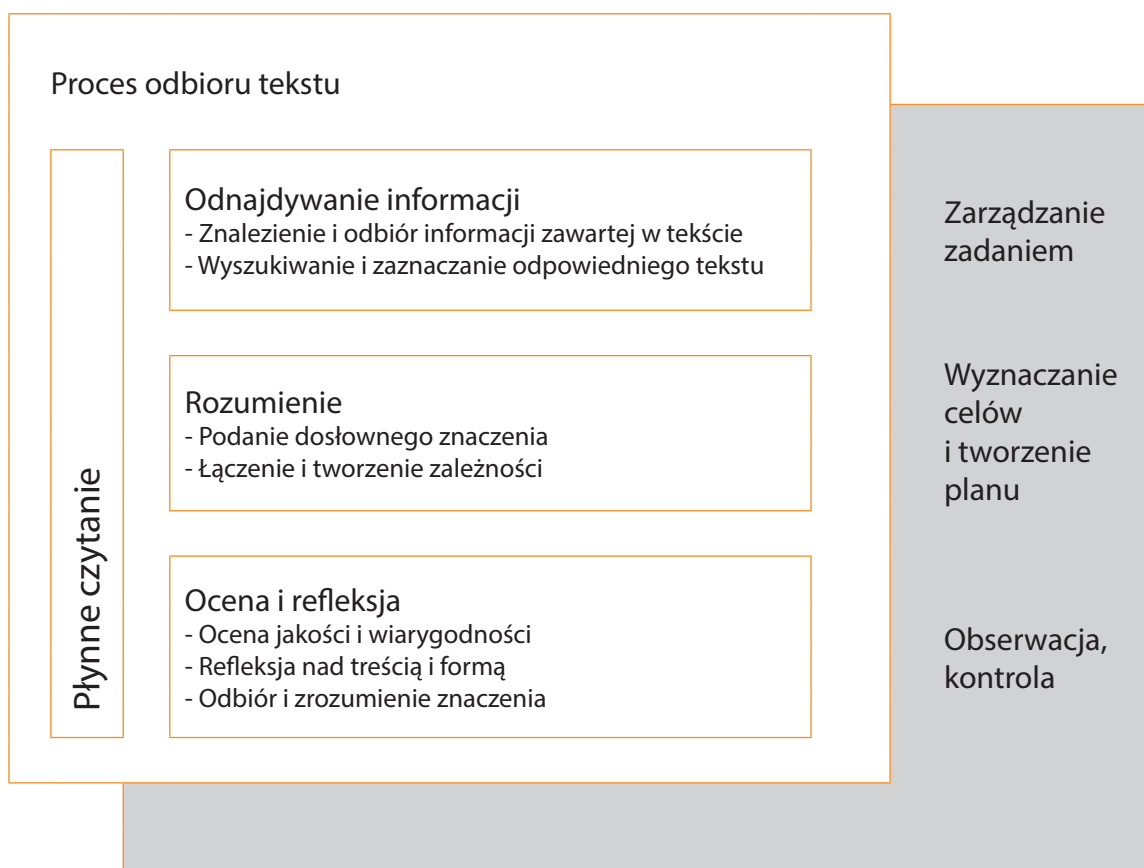
Gdy mowa o **osiąganiu celu, pogłębianiu wiedzy, zwiększaniu potencjału intelektualnego i uczestnictwie w życiu społecznym**, zwraca się uwagę na to, że czytanie odgrywa istotną rolę w wielu sytuacjach, w których znajduje się odbiorca wypowiedzi – od prywatnych po publiczne, od szkoły po pracę i aktywność obywatelską oraz kulturalną. Wysoki stopień opanowania kompetencji czytelniczych wpływa na możliwości osobistego rozwoju człowieka, a w konsekwencji na mocną pozycję zawodową, dobre radzenie sobie w świecie instytucjonalnym, poczucie wolności i sprawczości działania, a nawet niejednokrotnie lepszy stan zdrowia i mniejsze ryzyko popadnięcia w konflikt z prawem.

W tworzeniu zadań brane są pod uwagę sytuacje, w których może następować odbiór tekstów. Najczęstsza jest sytuacja **osobista**, gdy czyta się dla przyjemności (np. lektura powieści), pozyskania jakichś informacji (np. artykuły w czasopismach, strony internetowe) lub nawiązania kontaktów (np. listy, e-maile, sms-y). Sytuacja **publiczna** dotyczy udziału w życiu społecznym, obejmuje zatem lekturę prasy (zarówno w formie papierowej, jak i elektronicznej), oficjalne dokumenty, oficjalną korespondencję. Dla piętnastolatków sytuacja **zawodowa** najczęściej jest jeszcze nieznana, ale wszyscy spotykają się z nią w ciągu kilku lub kilkunastu lat, dlatego powinni radzić sobie z odbiorem tekstów i w takiej sytuacji, poczynawszy od ogłoszeń o pracę, skończywszy na instrukcjach, raportach i tekstach w komunikacji służbowej. Uczniowie najczęściej spotykają się z sytuacją **edukacyjną**, w której czyta się podręczniki, zadane lektury, wskazane przez nauczyciela teksty. Oczywiście wszystkie te sytuacje nakładają się na siebie, zatem trudno je jednoznacznie odseparować, niemniej dla oceny odbioru ważne jest wzięcie ich pod uwagę – bez wątplenia sytuacja osobista najmocniej angażuje emocje, z kolei sytuacja edukacyjna może się kojarzyć z przymusem, a to mocno wpływa na kontakt z tekstem.

Akt lektury

Akt lektury w badaniu traktowany jest jako kognitywny proces obejmujący kilka poziomów. Podstawą jest umiejętność płynnego czytania, czyli zdolność do automatycznego i właściwego rozpoznawania słów i tworzenia z nich zdań, a w konsekwencji do zrozumienia całości tekstu. Ta dyspozycja nie jest osobno sprawdzana, jej brak po prostu dyskwalifikuje ucznia, gdyż nie jest on w stanie odpowiedzieć na żadne z pytań. Równocześnie jednak prowadzenie badania za pomocą komputera pozwala na wprowadzenie zadań sprawdzających szybkość, płynność i efektywność czytania na podstawowym poziomie, gdyż możliwe jest zmierzenie czasu, jaki potrzebny jest uczniowi do poradzenia sobie z lekturą tekstu. Rezultaty tego aspektu badania posłużą do pogłębionych analiz, gdyż trzeba będzie sprawdzić, na ile silna jest korelacja między łatwością czytania a umiejętnością zrozumienia tekstu na różnych poziomach.

Rysunek 1. Proces odbioru tekstu

Pierwszy poziom rozumienia to **odnajdywanie informacji** (*locate information*). Chodzi jednak nie tylko o docieranie do prostych informacji (co może się dokonywać nawet bez zrozumienia całości wypowiedzi), ale o ich wydobywanie z różnych warstw tekstu, a nawet (zwłaszcza w przypadku lektury na nośniku elektronicznym) z różnych wypowiedzi, które czytelnik może samodzielnie łączyć w jeden hipertekst. Drugi poziom to **rozumienie przekazu** (*understand*), zarówno jego literalnego sensu (właściwe odczytanie zdań, akapitów, a także całej wypowiedzi), jak i znaczenia, które rodzi się w procesie integracji wszystkich sensów, a następnie w stopieniu przesłania zawartego w samym tekście z uprzednią wiedzą oraz przekonaniem czytelnika. Na trzecim poziomie pojawiają się ocena i refleksja. **Ocena** (*evaluate*) tekstu dotyczy jego wiarygodności, co wiąże się z ustosunkowaniem się do źródła

informacji i kompetencji autora, a także związane jest z krytyczną analizą sposobu argumentowania. **Refleksja** (*reflect*) obejmuje zagadnienia poruszane w tekście, ale też to, jak forma tekstu służy celowi wypowiedzi (np. perswazji, przekazywaniu informacji itd.). Ważnym elementem procesu czytania jest **cel**, który się przed nim stawia. Czytelnik przyjmuje jakąś strategię lektury, chce w jakiś sposób wykorzystać tekst, zarządza procesem odbioru wypowiedzi. Oczywiście w badaniu rozumienia tekstu trudno poddać opisowi i ocenie to, w jaki sposób dokonuje się akt lektury, wyniki można jednak skonfrontować z wiedzą o postawach czytelniczych i wyznaczonych celach lektury, które wyłaniają się z ankiet.

Odbiór tekstu w medium elektronicznym

Z faktu, że w badaniu teksty są udostępnione w formie elektronicznej, wynikają liczne konsekwencje, które wpływają na ich odbiór. Inaczej niż w formie papierowej oceniana jest przez czytelnika długość tekstu. Ta sama wypowiedź zależnie od medium może być subiektywnie postrzegana jako dłuższa lub krótsza. W odbiorze komputerowym może pojawić się sytuacja, gdy czytelnik ma do czynienia z rozbudowanym hipertekstem, bo za pomocą linków łączy różne oryginalnie odizolowane przekazy: dla czytelnika ostateczna wersja powstaje wskutek jego decyzji łączenia poszczególnych fragmentów lub nawet całych tekstów w nową całość. Odbiorca jest w tej sytuacji bardziej aktywny niż w przypadku lektury wypowiedzi pisemnej w klasycznej formie. To wpływa na inny efekt czytania, co musi być brane pod uwagę w badaniu umiejętności odbioru tekstu.

W związku z tym ważne jest w tej edycji badania przesunięcie akcentu z odbioru informacji jako gotowej i statycznej całości, którą czytelnik miał tylko wydobyć z poznawanej wypowiedzi, na dynamiczną, aktywną lekturę tekstu.

Scenariusze

Wiązki zadań zostały opracowane według **scenariuszy** (*scenarios*), w których poszczególne polecenia dotyczące tego samego tekstu lub powiązanych ze sobą tekstów są ściśle z sobą połączone, zatem badaniu podlegają nie odseparowane od siebie umiejętności, lecz cały akt lektury. Sekwencja zadań jest tak poprowadzona, że zaczyna się od łatwiejszych, w kolejnych jednak wzrasta stopień trudności (np. w pierwszym zadaniu uczeń ma wyszukać na stronie internetowej wskazany dokument, w drugim – odpowiedzieć na pytanie o treść zawartą w tym dokumencie, w trzecim natomiast zadaniu ma porównać ten dokument z innym i zestawić poglądy autorów). Chodzi o przebadanie procesu odbioru tekstu i dostrzeżenie opanowania umiejętności na różnych poziomach.

Przyjęto założenie o przybliżonym procentowym udziale poszczególnych umiejętności w punktacji. W przypadku tekstów pojedynczych wygląda on następująco: wskazanie w tekście konkretnej informacji – 15%, dosłowne zrozumienie treści – 15%, wyciągnięcie wniosków z tekstu – 15%, ocena jakości i wiarygodności oraz refleksja nad zawartością tekstu – 20%. W przypadku tekstów multiplikowanych dodatkowo – wyszukanie i wyodrębnienie odpowiedniego pojedynczego tekstu – 10%, wyciągnięcie wniosków z lektury – 15%, potwierdzenie wniosków lub zajęcie stanowiska w konflikcie poglądów wyrażonych w różnych pojedynczych tekstach – 10%. Zadania badające każdą z tych umiejętności mogą mieć różne stopnie trudności. Na pozór łatwe wyszukanie konkretnych informacji może wymagać

większej sprawności i uwagi, kiedy informacji jest dużo i są od siebie zależne, a tekst jest bardzo obszerny. Z kolei zajęcie stanowiska w konflikcie poglądów może być łatwiejsze, gdy multiplikowany tekst składa się z niewielkiej liczby pojedynczych tekstów, są one względnie podobne, mają przybliżoną strukturę, dotarcie do nich nie wymaga wielu operacji technicznych. Wszystkie te czynniki brane są pod uwagę przy punktacji przypisywanej do poszczególnych zadań i wynikającej stąd ocenie umiejętności.

Forma zadań

Dużą rolę w badaniu odgrywa forma zadań. Różne formy w rozmaity sposób służą badaniu poszczególnych umiejętności. Dlatego scenariusze przewidują zarówno zadania **zamknięte wielokrotnego wyboru**, jak i **zadania otwarte**. W przypadku tych drugich ważne jest, że – jakkolwiek wymaga się odpowiedzi pisemnej – nie sprawdzają one umiejętności pisania, lecz sposób samodzielnego formułowania myśli wynikającej z lektury tekstu. Nie są zatem oczekiwane rozbudowane rozprawki, ale wypowiedzi jedno- lub kilkuzdaniowe, czasem wystarczy jedno słowo.

Ankieta

Badaniu towarzyszy ankieta dotycząca **praktyk czytelniczych, motywacji do czytania** oraz świadomości przyjmowanych **strategii odbioru tekstu**. Pytania dotyczą częstotliwości czytania różnego typu tekstów (w tym na nośnikach elektronicznych), motywacji lub braku motywacji, rozróżnienia na motywację wewnętrzną obejmującą zainteresowanie lekturą i przyjemność z niej płynącą, i motywację zewnętrzną, czyli np. przymus szkolny lub nacisk środowiska. Pytania odnoszą się również do celów, jakie czytelnicy zakładają, gdy przystępują do lektury, i sposobów ich osiągnięcia. Ważne jest zbadanie korelacji między postawami czytelniczymi i osiągnięciami w umiejętności czytania i rozumienia tekstu.

Innym zagadnieniem, którego dotyczą pytania ankietowe, są **praktyki szkolne** służące wzrostowi umiejętności czytelniczych, zwłaszcza wypracowywane w toku edukacji strategie lektury oraz stosowane przez nauczycieli metody wsparcia ucznia w rozwijaniu kompetencji rozumienia tekstu.

Skale (*reporting scales*)

Wyniki badania ujęte są w skalach, w których przypisana liczba punktów w dużym stopniu opisuje stopień opanowania wszystkich umiejętności związanych z rozumieniem czytanego tekstu. Skale są tak opracowane, że 500 punktów stanowi odniesienie oznaczające przeciętną sprawność czytelniczą. Wprowadzonych jest również pięć podskali, w których przedstawione są umiejętności w wybranych obszarach: 1. Odnajdywanie informacji, 2. Rozumienie przekazu 3. Ocena i refleksja, 4. Lektura tekstu ciągłego, 5. Lektura tekstu nieciągłego. Skale pozwalają z jednej strony określić stopień opanowania umiejętności przez ucznia, z drugiej strony stopień trudności zadania. Trudność zadania w pierwszym rzędzie zależy od długości, struktury i komplikacji tekstu, ale też od operacji, którą uczeń ma wykonać.

Pomiar kompetencji – rozumienie czytanego tekstu

Charakterystyka zadań wykorzystanych w badaniu

Tabela 1. Liczba zadań według badanych umiejętności

Umiejętność	Zadania „kotwiczące”		Nowe zadania		Razem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Tekst pojedynczy						
Wyszukiwanie informacji	14	19%	17	10%	31	13%
Zrozumienie dosłownego sensu	15	21%	38	22%	53	22%
Integracja tekstów i dostrzeżenie związków między nimi	26	36%	37	21%	63	26%
Ocena jakości i wiarygodności	15	21%	31	18%	46	18%
Refleksja nad treścią i formą						
Tekst wielokrotny						
Wyszukiwanie i właściwy dobór tekstów	0	0%	19	11%	19	8%
Integracja tekstów i dostrzeżenie związków między nimi	0	0%	15	9%	15	6%
Dostrzeżenie konfliktu opinii i znalezienie rozwiązania	2	3%	16	9%	18	7%
Razem	72	100%	173	100%	245	100%

W badaniu PISA 2018 w części sprawdzającej rozumienie czytanego tekstu wykorzystano 245 zadań o różnym stopniu trudności. Dominowały nowe zadania, dostosowane do komputerowej formy sprawdzania umiejętności. Prawie jedną trzecią stanowiły jednak zadania powtórzone z poprzednich edycji badania – tzw. zadania „kotwiczące”, które pozwalają na dokonywanie porównań wyników uczniów uzyskanych w kolejnych latach. Zarówno wśród zadań „kotwiczących”, jak i nowych zadań, dominują zadania oparte na pojedynczych tekstach. Teksty wielokrotne w poprzednich edycjach stanowiły niewielki margines (tylko dwa zadania), wśród nowych zadań stanowią one więcej niż jedną czwartą. Najwięcej zadań badało umiejętność dostrzeżenia związków między tekstami i dokonania ich interpretacyjnej integracji (26%), a także zrozumienia dosłownego sensu wypowiedzi (22%).

Tabela 2. Liczba zadań według sytuacji czytelnika

Sytuacja	Zadania „kotwiczące”		Nowe zadania		Razem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Edukacyjna	22	31%	32	18%	54	22%
Mieszana	0	0%	7	4%	7	3%
Zawodowa	16	22%	10	6%	26	11%
Osobista	22	31%	38	22%	60	24%
Publiczna	12	17%	86	50%	98	40%
Razem	72	100%	173	100%	245	100%

W poprzednich edycjach badania sytuacja publiczna odbioru tekstu uznawana była za mniej ważną, wśród nowych zadań to ona dominuje (50% zadań). Uprzywilejowane uprzednio sytuacje edukacyjna i osobista (62%) teraz obejmują mniej niż połowę zadań.

Tabela 3. Liczba zadań według typu tekstu

Typ tekstu	Zadania „kotwiczące”		Nowe zadania		Razem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Argumentacyjny	9	13%	30	17%	39	16%
Opisowy	16	22%	14	8%	30	12%
Przedstawienie informacji i poglądów	26	36%	47	27%	73	30%
Instrukcja	7	10%	5	3%	12	5%
Dialog	0	0%	5	3%	5	2%
Mieszany	2	3%	19	11%	21	9%
Narracyjny	12	17%	33	19%	45	18%
Transakcyjny	0	0%	20	12%	20	8%
Razem	72	100%	173	100%	245	100%

Najwięcej tekstów zawiera przedstawienie informacji i poglądów, jakkolwiek udział tego typu tekstów się zmniejszył, w zadaniach z poprzednich badań stanowiły one 36%, w nowych zadaniach 27%. Pojawiły się za to typy tekstów wcześniej nieobecne: dialog i tekst transakcyjny.

Tabela 4. Liczba zadań według formatu tekstu

Format tekstu	Zadania „kotwiczące”		Nowe zadania		Razem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Ciągły	44	61%	114	66%	158	64%
Nieciągły	21	29%	9	5%	30	12%
Mieszany	7	10%	50	29%	57	23%
Razem	72	100%	173	100%	245	100%

Tak w tradycyjnych, jak i w nowych zadaniach dominują teksty ciągłe. W nowych zadaniach jednak znacznie większą niż uprzednio rolę odgrywają teksty mieszane, są to na ogół teksty internetowe, które stanowią połączenie obu formatów.

Tabela 5. Liczba zadań według struktury

Struktura tekstu	Zadania „kotwiczące”		Nowe zadania		Razem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Pojedynczy	61	85%	43	25%	104	42%
Zwielokrotniony	11	15%	130	75%	141	58%
Razem	72	100%	173	100%	245	100%

W dotychczasowych edycjach badania zdecydowanie dominowały teksty pojedyncze, obecnie większość stanowią teksty zwielokrotnione, np. hiperteksty, portale internetowe, fora internetowe itd.

Tabela 6. Liczba zadań według rodzaju pytań i sposobu sprawdzaniu

Rodzaj pytań	Zadania „kotwiczące”		Nowe zadania		Razem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Zamknięte	31	43%	127	73%	158	64%
Otwarte	41	57%	46	27%	87	36%
Razem	72	100%	173	100%	245	100%

W zadaniach z poprzednich edycji badania przeważały pytania otwarte. W nowych zadaniach zdecydowaną większość stanowią zadania zamknięte.

Określenie poziomów umiejętności uczniów i trudności zadań

Tabela 7. Opisy poziomów umiejętności uczniów na podstawie rozwiązanych zadań

Poziom i dolna granica przedziału	Charakterystyka umiejętności uczniów na podstawie rozwiązanych zadań
Poziom 6 698 pkt	Czytelnik w pełni rozumie tekst zarówno w całości, jak i we fragmentach, lub kilka zderzonych z sobą tekstów. Dostrzega związki między informacjami zawartymi głęboko w jednej lub kilku wypowiedziach. Potrafi zmierzyć się z nowymi ideami. W interpretacji wykorzystuje kategorie abstrakcyjne. Stawia samodzielną hipotezę w ocenie tekstu lub grupy tekstów, wykorzystuje rozmaite kryteria. Formułuje przemyślaną interpretację. Lektura poparta jest precyzyjną analizą i umiejętnością dostrzeżenia nieoczywistych cech tekstu.
Poziom 5 626 pkt	Czytelnik wyszukuje informacje zawarte głęboko w tekście i ocenia ich wagę. Dokonuje krytycznej oceny tekstu w odniesieniu do specjalistycznej wiedzy, której dotyczy. W pełni rozumie zarówno całość, jak i fragmenty wypowiedzi. Potrafi dostrzec te aspekty, które są nowe, nieznane, nie zawsze zgodne z oczekiwaniami.
Poziom 4 553 pkt	Czytelnik potrafi wyszukać informacje zawarte głęboko w tekście. Interpretuje niejednoznaczności i niuanse słownictwa w kontekście fragmentu i całości wypowiedzi. Potrafi odnieść tekst do sytuacji wykraczającej poza swoje bezpośrednie doświadczenie. Wykorzystuje uprzednią wiedzę do oceny tekstu. Rozumie całość lub obszernie fragmenty tekstu, którego zawartość lub forma mogą wykraczać poza jego dotychczasowe doświadczenia lekturowe.
Poziom 3 480 pkt	Czytelnik wyszukuje w tekście kilka różnych, nie zawsze wyeksponowanych, informacji i potrafi rozpoznać rozmaite relacje między nimi. Dostrzega główną myśl wypowiedzi, rozumie sens kluczowych słów i zdań. Zestawia z sobą, porównuje i przeciwstawia poglądy i postawy. Radzi sobie z takimi przeszkodami w lekturze, jak niezgodna z oczekiwaniami myśl lub wyjaśnianie idei przez negację. Podejmuje refleksję nad argumentacją zawartą w tekście. Ocenia jego cechy. Odnosi lekturę do własnego codziennego doświadczenia oraz uprzedniej wiedzy.
Poziom 2 407 pkt	Czytelnik wyszukuje informacje, również drugorzędne, dostrzega relacje, które zachodzą między nimi. Odczytuje główną myśl tekstu. Polecenia obejmują zestawienie części tekstu, a także podjęcie refleksji nad związkami między tekstem, a wiedzą pozatekstową oraz odniesienie do osobistego doświadczenia i poglądów czytelnika.
Poziom 1a 335 pkt	Czytelnik potrafi wskazać jedną lub więcej niezależnych informacji w tekście. Dostrzega główny temat wypowiedzi zawierającej nieobcą mu treść, łączy tę treść z własną wiedzą. W tekście nie ma wielu informacji, są one dosyć proste, uczeń otrzymuje jasne i nieskomplikowane polecenia.
Poziom 1b 262 pkt	Czytelnik znajduje wskazane w prostym poleceniu łatwe do wyszukania, nieskomplikowane informacje w tekście o znanej mu formie. Potrafi znaleźć powiązania między niewymagającymi pogłębionej interpretacji fragmentami tekstu.

Przykładowe zadania

Wiązka zadań „Wyspy Galapagos”

Rodzaj tekstu: Portal internetowy zawierający trzy strony: tekst elektroniczny, zwielokrotniony (dwoje autorów), statyczny (trzy strony), ciągły, informacyjny.

Tekst zawiera trzy rodzaje informacji. Jest to sytuacja edukacyjna czytelnika, który bierze udział w kursie i musi się odnieść do zamieszczonych tekstów. Zarysowana jest sytuacja wyjściowa: uczeń bierze udział w internetowym kursie projektowania stron. Zapoznaje się z projektem stron przygotowanym przez kolegów z Ekwadoru. Jego zadaniem jest dokonanie oceny projektu i przesłanie twórcom wiadomości zwrotnej. W tym celu musi uważnie przeczytać wszystkie teksty, zrozumieć zawarte w nich informacje i przesłanie, ustosunkować się do nich oraz przedstawić swoje uwagi. Tekst jest zwielokrotniony, oprócz trzech tekstów ciągłych zawiera zdjęcia, które dopełniają informacje, gdyż dają możliwość zobaczenia zwierząt, o których mowa. Uczeń konfrontuje wiadomości zawarte na kolejnych stronach. Jego lektura musi być aktywna, żeby zdołał odczytać jednolity przekaz. Ponadto, uczeń powinien mieć świadomość specyfiki medium i sposobów wpływania na odbiorców.

Pierwsze pytania dotyczą podstawowych informacji zawartych na stronach. W kolejnych trzeba porównać przedstawione treści. Dwa ostatnie pytania dotyczą oceny formy stron internetowych, celowości przyjętych rozwiązań oraz sugestii wprowadzenia udoskonaleń. Jest to zadanie o rosnącym poziomie trudności, stopniowo przechodzi się od pytań łatwych do wymagających wyższych/większych umiejętności.

The screenshot shows a PISA test interface. At the top, there is a blue header with the word "PISA" on the left, a progress indicator (a row of five green squares, with the first one filled), a power button icon, a question mark icon, and navigation arrows. Below the header, the title "Wyspy Galapagos" is displayed in a blue box, followed by the word "Wstęp". The main content area contains the following text:

Przeczytaj wstęp. Następnie kliknij strzałkę DALEJ.

Bierzesz udział w internetowym kursie projektowania stron o charakterze informacyjnym. Jednym z zadań jest recenzja stron zaprojektowanych przez innych uczestników kursu oraz przekazanie im informacji zwrotnej o efektach ich pracy. Twoim zadaniem jest wyrażenie opinii o stronach Alejandra i Cristiny. Oboje są z Ekwadoru i prezentują informacje o wyspach Galapagos. Oto ich wiadomość skierowana do Ciebie:

Do recenzentów:

Na potrzeby naszego projektu postanowiliśmy stworzyć stronę dla nowej organizacji: Stowarzyszenia Ochrony Galapagos. Członkowie stowarzyszenia są naukowcami oraz mieszkańcami Ekwadoru, którzy obawiają się o przyszłość ekosystemu Wysp Galapagos. Nie ukończyliśmy jeszcze pracy, ale prosimy o recenzję i informacje zwrotne na temat stron, które dotychczas przygotowaliśmy. Chcielibyśmy zadać Ci kilka pytań, żeby upewnić się, że zamieściliśmy odpowiednie treści.

Postanawiasz zrecenzować wszystkie strony.

Aby kontynuować, kliknij strzałkę DALEJ.

Wyspy Galapagos

Alejandro i Cristina wystali Ci kilka pytań. Możesz klikać na każdą z zakładek, aby odpowiedzieć na pytania.

Kliknij Dalej, by zobaczyć pierwsze pytanie.

WYSPI GALAPAGOS – SKARB NATURY

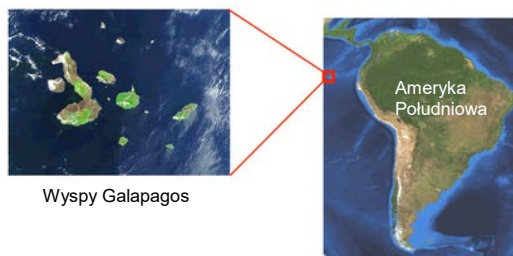
O wyspach

Zwierzęta

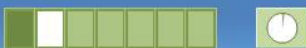
Ochrona

Wolontariat

1000 kilometrów na zachód od wybrzeża Ameryki Południowej położone są Wyspy Galapagos – jedno z najbardziej fascynujących miejsc na Ziemi. W tym momencie można się doliczyć 95 gatunków zwierząt, które występują jedynie na kilku wyspach archipelagu. Wielu ludzi podróżuje na Wyspy Galapagos, aby zobaczyć te niezwykle zwierzęta w ich naturalnym środowisku. Często wyspy opisywane są jako „żywe laboratorium”, ponieważ oferują naukowcom ogromny potencjał badawczy. Ze względu na bliskie sąsiedztwo równika, wyspy są stale nastoniecznione, a silne prądy oceaniczne zapewniają chłodne powiewy wiatru. Wiele gatunków roślin i zwierząt rozwinęło się w tym środowisku. Turyści i naukowcy zwykle są zafascynowani zwierzętami, które zdają się być tak zaciekawione ludźmi, jak my – nimi. Zwierzęta Galapagos ewoluowały przez stulecia bez ingerencji człowieka i drapieżników, w wyniku czego w przeciwieństwie do większości zwierząt na świecie nie czują one strachu przed ludźmi. Zwykle wychodzą naprzeciw odwiedzającym! Ich usposobienie daje wspaniałe możliwości do fotografowania, ale sprawiło również, że są one zagrożone. Przez lata ekosystem wokół Wyp Galapagos był zagrożony działaniami człowieka na wyspach. Niszczenie ekosystemu miało negatywny wpływ na populacje wielu zwierząt Galapagos. Na szczęście, dzięki pracy zdeterminowanych badaczy, ekosystem powoli się odbudowuje.

Wyspy Galapagos

Wyspy Galapagos

Alejandro i Cristina wystali Ci kilka pytań. Możesz klikać na każdą z zakładek, aby odpowiedzieć na pytania.

Kliknij Dalej, by zobaczyć pierwsze pytanie.

WYSPI GALAPAGOS – SKARB NATURY

O wyspach

Zwierzęta

Ochrona

Wolontariat

Poznaj interesujące fakty na temat endemicznych gatunków Wysp Galapagos! Więcej zwierząt – wkrótce!

Nazwa: Żółw słonowy

Status: Zagrożony

Ogromne żółwie mogą żyć ponad 100 lat i ważyć ponad 230 kilogramów. Żywią się różnorodną roślinnością i mogą przetrwać cały rok bez jedzenia i picia!

Nazwa: Legwan morski

Status: Zagrożony

Legwany morskie żywią się głównie glonami z oceanu. Spędzają w oceanie tyle czasu, że słona woda gromadzi się w ich ciałach. Legwany morskie pozbywają się jej, kichając i wyrzucając ją za pomocą nozdrzy.

Nazwa: Kormoran nietlotny

Status: Zagrożony

Kormorany nietlotne nie umieją latać, ale za to świetnie pływają. Mogą nurkować w wodzie po pożywienie przez ponad 3 minuty i ponad 100 metrów od linii brzegowej. Zostało ich mniej niż 2000 na Wyspach Galapagos – ich jedynym domu.

Wyspy Galapagos

Alejandro i Cristina wysłali Ci kilka pytań. Możesz klikać na każdą z zakładek, aby odpowiedzieć na pytania.

Kliknij Dalej, by zobaczyć pierwsze pytanie.

WYSPIY GALAPAGOS – SKARB NATURY

O wyspach

Zwierzęta

Ochrona

Wolontariat

Jest wiele przykładów programów ochrony mających miejsce na Wyspach Galapagos. Sprawdzaj regularnie, by przeczytać o kolejnych sukcesach, bo nasza strona jest stale aktualizowana!

Program ochrony żółwi

Do 1965 roku populacja żółwi gigantów znacznie spadła, a kilka gatunków żółwi wyginęło. Ludzie, którzy odwiedzali i osiedlali się na wyspach, sprowadzili ze sobą gatunki inwazyjne takie jak szczury, które żerowały na żółwich jajach i młodych żółwiach. Osiągnięcie dojrzałości stało się dla nich niemożliwe na wolności. Dlatego działacze na rzecz ochrony wprowadzili program hodowli żółwi, by zapobiec ich wyginięciu. Zaczęto od schwytania dorosłych żółwi i przeniesieniu ich do budynków, gdzie mogły bezpiecznie złożyć jaja z dala od szczurów i innych drapieżników. Gdy młode żółwie były na tyle duże, by móc się bronić, zostały przeniesione z powrotem do swojej ojczyzny. Wiele z nich miało pomalowane skorupy, dzięki temu mogły być obserwowane, gdy dorastały w swoim naturalnym środowisku. Takie działania ochronne były kluczowe dla utrzymania i powiększenia ówczesnej populacji żółwi, ale tak długo, jak żółwie nie mogą rozmnażać się bez udziału człowieka, są uznawane za gatunek, który wyginął na wolności.

Wyspa Pinzón – historia sukcesu

Działacze na rzecz ochrony wiedzieli, że potrzebny jest kolejny krok do przywrócenia hodowanej populacji żółwi gigantów na Wyspie Pinzón. Ogromna populacja inwazyjnych szczurów śniadych uniemożliwiała żółwiom osiągnięcie dojrzałości na wyspie. Jedynym rozwiązaniem było wytępienie szczurów. W przeciwnym razie nie byłby możliwy bezpieczny wylęg żółwi i ich przetrwanie w okresie, gdy są najbardziej zagrożone, w ich naturalnym środowisku.

W 2012 roku wprowadzono program tępienia szczurów na wyspie na dużą skalę. Z helikopterów zrzucono ponad 20 ton trutki. Trutka została zaprojektowana tak, by była atrakcyjna dla szczurów, ale nie dla gatunków, które rdzennie tam występowały. Niedługo później Wyspę Pinzón uznano za wolną od szczurów. Kolejny dowód na to, że program zakończył się sukcesem, pojawił się w grudniu 2014 roku. Zespół naukowców znalazł miejsce wylęgu młodych żółwi, które narodziły się na wolności! To obiecujące odkrycie wskazuje na to, że populacja naturalnie narodzonych żółwi na Wyspie Pinzón może utrzymać się samodzielnie po tak wielu latach.

Wyspy Galapagos

Alejandro i Cristina wysłali Ci kilka pytań. Możesz klikać na każdą z zakładek, aby odpowiedzieć na pytania.

Kliknij Dalej, by zobaczyć pierwsze pytanie.

WYSPIY GALAPAGOS – SKARB NATURY

O wyspach

Zwierzęta

Ochrona

Wolontariat

Strona w budowie.

Planujemy opisy możliwości wolontariatu oraz bezpieczne metody darowizn na rzecz stowarzyszenia.

Pytanie 1

Pierwsza trudność polega na tym, że uczeń musi znaleźć tekst zawierający informację, której dotyczy pytanie. Można go znaleźć po kliknięciu w zakładkę „Zwierzęta”. Dotarcie do odpowiedniej strony wymaga zapamiętania wszystkich tekstów po ich lekturze lub przejrzenia ich na nowo (co jednak może zabrać trochę czasu). Gdy uczeń sięgnie do odpowiedniego tekstu, z łatwością znajdzie stosowną informację. Właściwa jest odpowiedź C – glony.

PISA

Wyspy Galapagos
Pytanie 1 / 7

Zapoznaj się z różnymi zakładkami po prawej stronie.
Kliknij, aby wybrać odpowiedź.

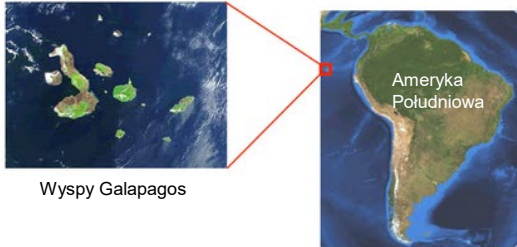
Czym żywią się legwany morskie?

- Różnymi roślinami
- Jajami żółwi
- Glonami
- Małymi rybami

WYSPY GALAPAGOS – SKARB NATURY

O wyspach | **Zwierzęta** | **Ochrona** | **Walentariat**

1000 kilometrów na zachód od wybrzeża Ameryki Południowej położone są Wyspy Galapagos – jedno z najbardziej fascynujących miejsc na Ziemi. W tym momencie można się doliczyć 95 gatunków zwierząt, które występują jedynie na kilku wyspach archipelagu. Wielu ludzi podróżuje na Wyspy Galapagos, aby zobaczyć te niezwykle zwierzęta w ich naturalnym środowisku. Często wyspy opisywane są jako „żywe laboratorium”, ponieważ oferują naukowcom ogromny potencjał badawczy. Ze względu na bliskie sąsiedztwo równika, wyspy są stale nasłonecznione, a silne prądy oceaniczne zapewniają chłodne powiewy wiatru. Wiele gatunków roślin i zwierząt rozwinęło się w tym środowisku. Turysty i naukowcy zwykle są zafascynowani zwierzętami, które zdają się być tak zaciekawione ludźmi, jak my – nimi. Zwierzęta Galapagos ewoluowały przez stulecia bez ingerencji człowieka i drapieżników, w wyniku czego w przeciwieństwie do większości zwierząt na świecie nie czują one strachu przed ludźmi. Zwykle wychodzą naprzeciw odwiedzającym! Ich usposobienie daje wspaniałe możliwości do fotografowania, ale sprawiło również, że są one zagrożone. Przez lata ekosystem wokół Wysp Galapagos był zagrożony działaniami człowieka na wyspach. Niszczenie ekosystemu miało negatywny wpływ na populacje wielu zwierząt Galapagos. Na szczęście, dzięki pracy zdeterminowanych badaczy, ekosystem powoli się odbudowuje.

Wyspy Galapagos

Ameryka Południowa

Umiejętność

Wyszukiwanie odpowiedniego tekstu i zawartych w nim informacji

Format zadania

zamknięte

Pytanie 2

Odpowiedź na to pytanie, podobnie jak w poprzednim, najpierw wymaga odnalezienia odpowiedniego tekstu. Znajduje się on w zakładce „Ochrona”. Jeśli prawidłowo wykona się ten krok, nie powinno być trudności ze sformułowaniem poprawnej odpowiedzi, gdyż zawarta jest ona już w tytule drugiego tekstu na odnalezionej stronie: chodzi o wyspę Pinzón (można było napisać tylko Pinzón).

PISA

Wyspy Galapagos
Pytanie 2 / 7

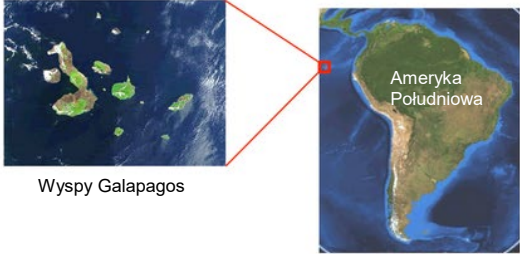
Zapoznaj się z różnymi zakładkami po prawej stronie.
Wpisz odpowiedź na pytanie.

Na jakiej wyspie naukowcom udało się przywrócić populację żółwi gigantów?

WYSPI GALAPAGOS – SKARB NATURY

O wyspach   **Zwierzęta**   **Ochrona**   **Wolontariat**

1000 kilometrów na zachód od wybrzeża Ameryki Południowej położone są Wyspy Galapagos – jedno z najbardziej fascynujących miejsc na Ziemi. W tym momencie można się doliczyć 95 gatunków zwierząt, które występują jedynie na kilku wyspach archipelagu. Wielu ludzi podróżuje na Wyspy Galapagos, aby zobaczyć te niezwykle zwierzęta w ich naturalnym środowisku. Często wyspy opisywane są jako „żywe laboratorium”, ponieważ oferują naukowcom ogromny potencjał badawczy. Ze względu na bliskie sąsiedztwo równika, wyspy są stale nastłonecznione, a silne prądy oceaniczne zapewniają chłodne powiewy wiatru. Wiele gatunków roślin i zwierząt rozwinęło się w tym środowisku. Turyści i naukowcy zwykle są zafascynowani zwierzętami, które zdają się być tak zaciekawione ludźmi, jak my – nimi. Zwierzęta Galapagos ewoluowały przez stulecia bez ingerencji człowieka i drapieżników, w wyniku czego w przeciwieństwie do większości zwierząt na świecie nie czują one strachu przed ludźmi. Zwykle wychodzą naprzeciw odwiedzającym! Ich usposobienie daje wspaniałe możliwości do fotografowania, ale sprawiło również, że są one zagrożone. Przez lata ekosystem wokół Wysp Galapagos był zagrożony działaniami człowieka na wyspach. Niszczenie ekosystemu miało negatywny wpływ na populację wielu zwierząt Galapagos. Na szczęście, dzięki pracy zdeterminowanych badaczy, ekosystem powoli się odbudowuje.

Wyspy Galapagos

Ameryka Południowa

Umiejętność

Wyszukiwanie odpowiedniego tekstu i zawartych w nim informacji

Format zadania

otwarte

Pytanie 3

To pytanie kontrastuje z poprzednimi. Uczeń ma już wskazaną stronę, na której powinien wyszukać odpowiednią informację. Aby udzielić właściwej odpowiedzi, musi zrozumieć zarówno pytanie (dotyczące głównego celu hodowli żółwi), jak i przede wszystkim tekst oraz dokonać jego interpretacji. Spośród czterech stwierdzeń trzeba wybrać to, które odnosi się do informacji zawartej na stronie. Właściwa jest odpowiedź A: „By uchronić je przed wyginięciem”. Prawdopodobna wydaje się odpowiedź C: „By ochronić jaja przed drapieżnikami”, jednak to jest środek do osiągnięcia głównego celu, nie cel sam dla siebie. Odpowiedzi B: „By obserwować, jak dorastają”, oraz D: „By śledzić żółwie przez długi czas”, mają swe odniesienie w tekście, ale dotyczą zagadnień poznawczych, które dla działacza na rzecz ochrony żółwi nie są głównym celem.

PISA

Wyspy Galapagos
Pytanie 3 / 7

Zapoznaj się z różnymi zakładkami po prawej stronie. Kliknij, aby wybrać odpowiedź.

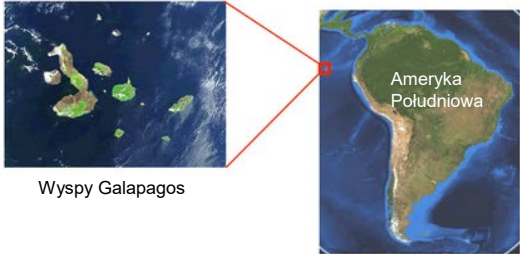
Na podstawie portalu o ochronie zwierząt odpowiedz, jaki był główny cel, dla którego działacze rozpoczęli program hodowli żółwi?

- By uchronić je przed wyginięciem
- By obserwować, jak dorastają
- By ochronić jaja przed drapieżnikami
- By obserwować żółwie przez długi czas

WYSPI GALAPAGOS – SKARB NATURY

O wyspach   **Zwierzęta**   **Ochrona**   **Wolontariat**

1000 kilometrów na zachód od wybrzeża Ameryki Południowej położone są Wyspy Galapagos – jedno z najbardziej fascynujących miejsc na Ziemi. W tym momencie można się doliczyć 95 gatunków zwierząt, które występują jedynie na kilku wyspach archipelagu. Wielu ludzi podróżuje na Wyspy Galapagos, aby zobaczyć te niezwykle zwierzęta w ich naturalnym środowisku. Często wyspy opisywane są jako „żywe laboratorium”, ponieważ oferują naukowcom ogromny potencjał badawczy. Ze względu na bliskie sąsiedztwo równika, wyspy są stale nasłonecznione, a silne prądy oceaniczne zapewniają chłodne powiewy wiatru. Wiele gatunków roślin i zwierząt rozwinęło się w tym środowisku. Turyści i naukowcy zwykle są zafascynowani zwierzętami, które zdają się być tak zaciekawione ludźmi, jak my – nimi. Zwierzęta Galapagos ewoluowały przez stulecia bez ingerencji człowieka i drapieżników, w wyniku czego w przeciwieństwie do większości zwierząt na świecie nie czują one strachu przed ludźmi. Zwykle wychodzą naprzeciw odwiedzającym! Ich usposobienie daje wspaniałe możliwości do fotografowania, ale sprawiło również, że są one zagrożone. Przez lata ekosystem wokół Wysp Galapagos był zagrożony działaniami człowieka na wyspach. Niszczenie ekosystemu miało negatywny wpływ na populacje wielu zwierząt Galapagos. Na szczęście, dzięki pracy zdeterminowanych badaczy, ekosystem powoli się odbudowuje.

Wyspy Galapagos

Ameryka Południowa

Umiejętność	Odnalezienie informacji w tekście
Format zadania	zamknięte

Pytanie 4

Uczeń ma podaną stronę, na której zamieszczone są wiadomości, do których powinien się odnieść („Ochrona”). Jego zadaniem jest zintegrowanie i porównanie otrzymanych informacji. Zostały przedstawione dwa programy ochrony żółwi gigantów. Po przeczytaniu charakterystyk tych zwierząt trzeba wydobyć różnice między nimi. Odpowiedź może być wyrażona w jednym zdaniu lub w punktach: jeden program polega na hodowli młodych żółwi w izolacji od zagrażających im szczurów, drugi na tępieniu szczurów.

PISA

Wyspy Galapagos
Pytanie 5 / 7

Zapoznaj się z różnymi zakładkami po prawej stronie.
Wpisz odpowiedź na pytanie.

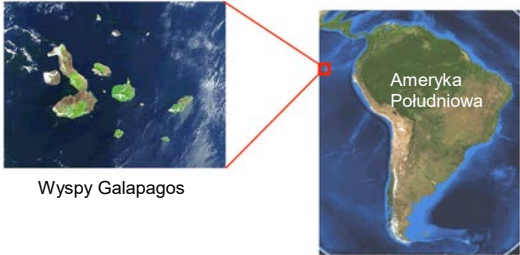
Strona o ochronie podaje dwa przykłady programów, które zostały wdrożone w celu ochrony żółwi gigantów.

Jaka jest główna różnica w podejściu obu tych programów?

WYSPY GALAPAGOS – SKARB NATURY

O wyspach   Zwierzęta   Ochrona   Walentariat

1000 kilometrów na zachód od wybrzeża Ameryki Południowej położone są Wyspy Galapagos – jedno z najbardziej fascynujących miejsc na Ziemi. W tym momencie można się doliczyć 95 gatunków zwierząt, które występują jedynie na kilku wyspach archipelagu. Wielu ludzi podróżuje na Wyspy Galapagos, aby zobaczyć te niezwykle zwierzęta w ich naturalnym środowisku. Często wyspy opisywane są jako „żywe laboratorium”, ponieważ oferują naukowcom ogromny potencjał badawczy. Ze względu na bliskie sąsiedztwo równika, wyspy są stale nasłonecznione, a silne prądy oceaniczne zapewniają chłodne powiewy wiatru. Wiele gatunków roślin i zwierząt rozwinęło się w tym środowisku. Turysty i naukowcy zwykle są zafascynowani zwierzętami, które zdają się być tak zaciekawione ludźmi, jak my – nimi. Zwierzęta Galapagos ewoluowały przez stulecia bez ingerencji człowieka i drapieżników, w wyniku czego w przeciwieństwie do większości zwierząt na świecie nie czują one strachu przed ludźmi. Zwykle wychodzą naprzeciw odwiedzającym! Ich usposobienie daje wspaniałe możliwości do fotografowania, ale sprawiło również, że są one zagrożone. Przez lata ekosystem wokół Wysp Galapagos był zagrożony działaniami człowieka na wyspach. Niszczenie ekosystemu miało negatywny wpływ na populacje wielu zwierząt Galapagos. Na szczęście, dzięki pracy zdeterminowanych badaczy, ekosystem powoli się odbudowuje.

Wyspy Galapagos

Ameryka Południowa

Umiejętność

Integracja informacji i dostrzeżenie związków między tekstami

Format zadania

otwarte

Pytanie 5

Uczeń ma za zadanie skonfrontować dwie zakładki w celu znalezienia odpowiedzi na pytanie o celowość umieszczenia tam właśnie tych informacji. Wskazane są dwie strony („Zwierzęta” i „Ochrona”). Uczeń w pierwszym kroku musi zrozumieć treść zawartą w tekstach zamieszczonych na tych stronach. W dalszej kolejności powinien skonfrontować otrzymane wiadomości. Potem ma zastanowić się nad sposobem zaprezentowania treści. Wreszcie powinien podjąć refleksję nad zagadnieniem zawartym w pytaniu, czyli nad kwestią celu, jaki został postawiony przed zaprezentowanymi tekstami, a właściwie jednym tekstem zwielokrotnionym. Odpowiedzi mogą być różnie formułowane, ale mają się sprowadzić do dostrzeżenia faktu, że celem obu tych stron jest zarówno poinformowanie czytelników o zagrożeniach, na które są narażone zwierzęta na wyspach Galapagos, jak i zachęta do wspierania programów ochrony tych zwierząt.

PISA

Wyspy Galapagos
Pytanie 6 / 7

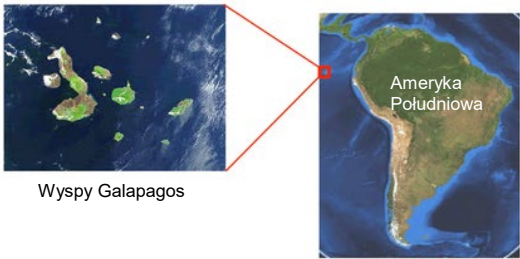
Zapoznaj się z różnymi zakładkami po prawej stronie. Wpisz odpowiedź na pytanie.

Zakładki „Zwierzęta” i „Ochrona” pokazują fakty dotyczące zwierząt i ich ochrony na Wyspach Galapagos. Dlaczego stowarzyszenie na rzecz ochrony skupia się na tych informacjach na dwóch stronach?

WYSPY GALAPAGOS – SKARB NATURY

O wyspach | **Zwierzęta** | **Ochrona** | **Wolontariat**

1000 kilometrów na zachód od wybrzeża Ameryki Południowej położone są Wyspy Galapagos – jedno z najbardziej fascynujących miejsc na Ziemi. W tym momencie można się doliczyć 95 gatunków zwierząt, które występują jedynie na kilku wyspach archipelagu. Wielu ludzi podróżuje na Wyspy Galapagos, aby zobaczyć te niezwykle zwierzęta w ich naturalnym środowisku. Często wyspy opisywane są jako „żywe laboratorium”, ponieważ oferują naukowcom ogromny potencjał badawczy. Ze względu na bliskie sąsiedztwo równika, wyspy są stale nasłonecznione, a silne prądy oceaniczne zapewniają chłodne powiewy wiatru. Wiele gatunków roślin i zwierząt rozwinęło się w tym środowisku. Turyści i naukowcy zwykle są zafascynowani zwierzętami, które zdają się być tak zaciekawione ludźmi, jak my – nimi. Zwierzęta Galapagos ewoluowały przez stulecia bez ingerencji człowieka i drapieżników, w wyniku czego w przeciwieństwie do większości zwierząt na świecie nie czują one strachu przed ludźmi. Zwykle wychodzą naprzeciw odwiedzającym! Ich usposobienie daje wspaniałe możliwości do fotografowania, ale sprawiło również, że są one zagrożone. Przez lata ekosystem wokół Wysp Galapagos był zagrożony działaniami człowieka na wyspach. Niszczenie ekosystemu miało negatywny wpływ na populacje wielu zwierząt Galapagos. Na szczęście, dzięki pracy zdeterminowanych badaczy, ekosystem powoli się odbudowuje.

Wyspy Galapagos

Ameryka Południowa

Umiejętność Refleksja nad treścią i formą tekstu

Format zadania otwarte

Pytanie 6

Ostatnie pytanie ma szczególny charakter, bo zarysowana sytuacja czytelnika polega przecież na tym, że on ma sformułować recenzję stworzonego portalu, a więc jego zadaniem jest przekazanie informacji zwrotnej. Celem recenzji jest rekomendacja zaleceń, które będą służyły wzmocnieniu wiarygodności zaprezentowanych stron. Przy pierwszym zaleceniu: „Zamieszczenie wspomnień turystów, którzy odwiedzili Wyspy Galapagos”, należy odpowiedzieć „Nie”, gdyż mogłoby ono służyć promocji turystyki, a nie wzmocniałoby wiarygodności tekstu: wrażenia turystów są subiektywne i nie oddają istoty rzeczywistych problemów. Drugie zalecenie: „Dodanie większej liczby podtytułów” również nie wiąże się z wiarygodnością, choć może służyć czytelności tekstu, dlatego należy zaznaczyć „Nie”. Na wiarygodność może natomiast wpłynąć „Cytowanie autorytetów” (Odpowiedź „Tak”), a także „Zamieszczenie prezentacji Stowarzyszenia na rzecz ochrony Wysp Galapagos i jego misji” (odpowiedź „Tak”), gdyż w ten sposób zostanie zwiększona siła przekazu – nie tylko twórcy stron są zaangażowani w ochronę zwierząt na Wyspach Galapagos, ale i uczeni oraz aktywiści.

PISA

?
◀ ▶

Wyspy Galapagos
Pytanie 7 / 7

Zapoznaj się z różnymi zakładkami po prawej stronie. Kliknij, aby wybrać odpowiedź w tabeli.

Po zrecenzowaniu treści postanawiasz wysłać Alejandro i Cristinie listę rekomendacji, jak poprawić wiarygodność stron. Które ze zmian zamieszczonych w tabeli poniżej sprawią, że strony będą bardziej wiarygodne dla ludzi, którzy chcą dowiedzieć się o Wyspach Galapagos i Stowarzyszeniu na rzecz ich ochrony? Kliknij **Tak** lub **Nie** przy każdym ze stwierdzeń w tabeli poniżej.

Czy ta zmiana zwiększa wiarygodność stron?	Tak	Nie
Zamieszczenie wspomnień turystów, którzy odwiedzili Wyspy Galapagos	☐	☐
Dodanie większej liczby podtytułów	☐	☐
Cytowanie autorytetów	☐	☐
Zamieszczenie prezentacji Stowarzyszenia na rzecz ochrony Wysp Galapagos i jego misji	☐	☐

WYSPI GALAPAGOS – SKARB NATURY

O wyspach
Zwierzęta
Ochrona
Wolontariat

1000 kilometrów na zachód od wybrzeża Ameryki Południowej położone są Wyspy Galapagos – jedno z najbardziej fascynujących miejsc na Ziemi. W tym momencie można się doliczyć 95 gatunków zwierząt, które występują jedynie na kilku wyspach archipelagu. Wielu ludzi podróżuje na Wyspy Galapagos, aby zobaczyć te niezwykle zwierzęta w ich naturalnym środowisku. Często wyspy opisywane są jako „żywe laboratorium”, ponieważ oferują naukowcom ogromny potencjał badawczy. Ze względu na bliskie sąsiedztwo równika, wyspy są stale nasłonecznione, a silne prądy oceaniczne zapewniają chłodne powiewy wiatru. Wiele gatunków roślin i zwierząt rozwinęło się w tym środowisku. Turyści i naukowcy zwykle są zafascynowani zwierzętami, które zdają się być tak zaciekawione ludźmi, jak my – nimi. Zwierzęta Galapagos ewoluowały przez stulecia bez ingerencji człowieka i drapieżników, w wyniku czego w przeciwieństwie do większości zwierząt na świecie nie czują one strachu przed ludźmi. Zwykle wychodzą naprzeciw odwiedzającym! Ich usposobienie daje wspaniałe możliwości do fotografowania, ale sprawiło również, że są one zagrożone. Przez lata ekosystem wokół Wysp Galapagos był zagrożony działaniami człowieka na wyspach. Niszczenie ekosystemu miało negatywny wpływ na populacje wielu zwierząt Galapagos. Na szczęście, dzięki pracy zdeterminowanych badaczy, ekosystem powoli się odbudowuje.

Wyspy Galapagos

Umiejętność

Ocena jakości i wiarygodności tekstu

Format zadania

zamknięte